Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 26. janvārī
(OR. en)

5788/24

Starpiestāžu lieta:
2024/0012(NLE)

POLCOM 26
COMER 17
RELEX 97
DUAL USE 10
RECH 28
ENER 36
ENV 84

PRIEKŠLIKUMS

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*
Saņemšanas datums:	2024. gada 25. janvāris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre *Thérèse BLANCHET*
K-jas dok. Nr.:	COM(2024) 26 final
Temats:	Priekšlikums PADOMES IETEIKUMS par pētniecības drošības vairošanu

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2024) 26 *final*.

Pielikumā: COM(2024) 26 *final*

EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 24.1.2024.
COM(2024) 26 final

2024/0012 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par pētniecības drošības vairošanu

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

2023. gada jūnijā publicētajā Eiropas Ekonomiskās drošības stratēģijā[1] aprakstīts, ka ģeopolitiskā saspīlējuma un naidīgu ekonomisku darbību, uzbrukumu kiberinfrastruktūrai un kritiskajai infrastruktūrai, ārvalstu iejaukšanās un dezinformācijas pieaugums pasaulē ir mūsu sabiedrībā, ekonomikā un uzņēmumos atseguši apdraudējumu un neaizsargātību. Dažos gadījumos tapis skaidrs, ka Eiropai jābūt gatavākai briestošām, topošām un jaunradītām briesmām, kas draud arvien sarežģītākajā ģeopolitiskajā kontekstā.

Šajā kontekstā izšķirošas ir kritiskas un divējāda lietojuma tehnoloģijas, jo daži mūsu konkurenti jaunās un revolucionārās tehnoloģijas izmanto sava politiskā, ekonomiskā un militārā stāvokļa uzlabošanai. Rezultātā Eiropas pētniecību un inovāciju var ietekmēt ļaunprātīga ietekme un tās tiek ļaunprātīgi izmantotas tādā veidā, kas ietekmē mūsu drošību vai pārkāpj mūsu ētikas normas.

Pētniecības un inovācijas nozare ir īpaši neaizsargāta iedzimtās atvērtības un internacionalizācijas dēļ. Tāpēc, lai uzlabotu pētniecības drošību pētniecības un inovācijas nozarē visā Eiropā, ir vajadzīga īpaši pielāgota pieeja, kas stingri sakņojas akadēmiskajā brīvībā un iestāžu autonomijā – pētniecībai un inovācijai būtiskajos principos.

Augstākās izglītības iestādēm un pētniecības organizācijām jādarbojas arvien sarežģītākā un saspringtākā starptautiskā vidē. ES pienākums ir palīdzēt tām atbildīgi un droši tajā atrast ceļu, pilnībā ievērojot akadēmisko brīvību un iestāžu autonomiju.

Ierosinātais Padomes ieteikums pirmo reizi piedāvā vienotu problēmas definīciju un kopīgu steidzamības izjūtu. Tajā doti politiski norādījumi par to, kāda varētu būt efektīva politiskā reakcija, vienlaikus ņemot vērā to, ka liela daļa darba pētniecības drošības jomā prasa iepeldēšanu "pelēkajās zonās", kur daži starptautiskās pētniecības un inovācijas sadarbības veidi var nebūt aizliegti, bet tomēr ir nevēlami, jo apdraud Savienības un tās dalībvalstu drošību vai ir neētiski.

• Saskanība ar pašreizējiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā

Eiropas ekonomiskās drošības stratēģijas pieeja balstās uz trim pīlāriem: ES ekonomiskās bāzes un konkurētspējas veicināšana, aizsardzība pret ekonomiskās drošības riskiem un partnerattiecības ar iespējami plašāku valstu loku, lai risinātu kopīgas problēmas un aizsargātu kopīgas intereses. Mērķis ir nodrošināt sistēmu, kas ļautu efektīvi novērtēt un pārvaldīt ekonomiskās drošības riskus ES, valstu un uzņēmumu līmenī, vienlaikus saglabājot un palielinot mūsu ekonomikas dinamismu.

Stratēģijā Komisija apņēmās "ierosināt pētniecības drošības uzlabošanas pasākumus, kuri nodrošinās pastāvošo rīku sistemātisku un nelokāmu izmantošanu, apzinās un novērsīs visas atlikušās nepilnības, vienlaikus saglabājot inovācijas ekosistēmas atvērtību". Padomes ieteikuma priekšlikums šo apņemšanos īsteno, formulējot atbildīgas internacionalizācijas pamatprincipus un galvenās politiskās darbības valstu un nozaru līmenī, lai uzlabotu pētniecības drošību un uzskaitītu iniciatīvas ES līmenī nolūkā atbalstīt dalībvalstu un nozares centienus.

[1] Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei un Padomei par Eiropas Ekonomiskās drošības stratēģiju, JOIN(2023) 20, 20.06.2023. (saite).

Ieteikuma priekšlikums papildina darbu, kas notiek kopš 2021. gada maija, kad Komisija publicēja paziņojumu par vispārējo pieeju pētniecībā un inovācijā[2]. Paziņojumā tika iepazīstināts ar stratēģiju saglabāt atvērtību starptautiskās pētniecības un inovācijas sadarbības jomā, vienlaikus nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus un savstarpību saskaņā ar pamatvērtībām.

Ar Padomes 2021. gada septembra secinājumiem par vispārējo pieeju Padome deva pilnvaras darīt tā, lai novērstu svešzemnieku iejaukšanos pētniecībā un inovācijā[3]. Pamatojoties uz to, tika īstenotas svarīgas turpmākas iniciatīvas, it īpaši tas, ka Komisija 2022. gada janvārī pieņēma dienestu darba dokumentu par ārvalstu iejaukšanās novēršanu pētniecībā un inovācijā[4]. Dalībvalstis un pētniecībā un inovācijā ieinteresētās personas šo dokumentu izmanto par pamatu pētniecības drošības apspriešanai un iedvesmas avotu savu individualizēto vadlīniju un rīku izstrādei. Eiropas Parlaments 2022. gada 6. aprīļa rezolūcijā par vispārējo pieeju šo dokumentu novērtēja atzinīgi[5]. Komisija arī veicināja mācīšanos no līdzbiedriem dalībvalstu starpā, izmantojot mācīšanos vienam no otra, un veido vienotu tiešsaistes kontaktpunktu, kurā būs apvienoti visi attiecīgie dokumenti, pārskati un pētniecības drošības rīki.

Turklāt Konkurētspējas padomē 2023. gada maijā notika politiska diskusija par tematu "Zināšanu drošība un atbildīga internacionalizācija", kas deva nenovērtējamu ieskatu un norādes par priekšlikumu.

- **Saskanība ar citām Savienības politikas jomām**

Ierosinātais ieteikums ietilpst vispusīgā pasākumu kopumā, kas atbilst 2023. gada 20. jūnija Eiropas Ekonomiskās drošības stratēģijai. Tādējādi priekšlikums iekļaujas vispārējos pūliņos uzlabot visas ES ekonomisko drošību. 2023. gada 3. oktobrī Komisija pieņēma ieteikumu, kurā tā kopā ar dalībvalstīm apzināja kritiski svarīgas tehnoloģiju jomas ES ekonomiskajai drošībai turpmākai riska novērtēšanai[6]. Šā riska novērtējuma rezultāti var būt pamats citiem pasākumiem Eiropas ekonomiskās drošības stratēģijas īstenošanā, arī pasākumiem pētniecības drošības uzlabošanai. Tiks apsvērta sabiedriskā apspriešana, kas sākta ar Balto grāmatu par ieguldījumiem ārzemēs, it īpaši par elementiem, kas attiecas uz pētniecību un inovāciju.

Ierosinātais ieteikums ir arī papildus citām ES iniciatīvām un atbilst tām, sevišķi šīm:

– darbs, kas paveikts hibrīddraudu apkarošanā ar ES Drošības savienības stratēģiju[7] un Stratēģisko kompasu drošībai un aizsardzībai[8];

– Eiropas noteikumi par divējāda lietojuma preču un tehnoloģiju eksportu ārpus ES, doti ES Eksporta kontroles regulā[9]. Palīdzot augstākās izglītības iestādēm un

---

2 Eiropas globālā pieeja sadarbībai pētniecībā un inovācijā. Eiropas stratēģija starptautiskajai sadarbībai mainīgā pasaulē, COM(2021) 252, 18.05.2021. (saite).

3 Padomes 2021. gada 28. septembra secinājumi par globālo pieeju pētniecībai un inovācijai (saite), īpaši 3., 11. un 23. punkts.

4 European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, *Tackling R&I foreign interference – Staff working document*, Publications Office of the European Union, 2022 (saite).

5 Eiropas Parlamenta 2022. gada 6. aprīļa rezolūcija par globālu pieeju pētniecībai un inovācijai (P9_TA(2022)0112) (saite).

6 Komisijas Ieteikums (ES) par ES ekonomiskajai drošībai kritiski svarīgo tehnoloģiju jomām turpmākai riska novērtēšanai kopā ar dalībvalstīm C(2023) 6689, 03.10.2023. (saite).

7 Komisijas paziņojums par ES Drošības savienības stratēģiju, COM(2020) 605, 24.7.2020. (saite).

8 ES Padome. Stratēģiskais kompass drošībai un aizsardzībai, ST 7371/22, 21.03.2022. (saite).

9 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/821, ar ko izveido Savienības režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, starpniecības, tehniskās palīdzības, tranzīta un pārvadājumu kontrolei (saite).

pētniecības organizācijām, 2021. gada septembrī Komisija publicēja ieteikumu par atbilstības programmām pētniecībai, kas saistītas ar divējāda lietojuma precēm[10];

– demokrātijas aizsardzības pakete, ko Komisija pieņēma 2023. gada decembrī pirms Eiropas Parlamenta 2024. gada jūnija vēlēšanām. Paketes mērķis ir novērst ārvalstu iejaukšanās draudus, palielinot interešu pārstāvības darbību pārredzamības līmeni, vienlaikus veicinot pilsonisko līdzdalību un pilsoņu dalību demokrātijā[11].

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

Šī iniciatīva ietilpst politikas jomā "Pētniecība un tehnoloģiju attīstība", kurā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 4. panta 3. punktu ES un tās dalībvalstīm ir "dalītā kompetence". Ierosinātā Padomes ieteikuma pamatā ir 182. panta 5. punkts sasaistē ar LESD 292. pantu.

LESD 182. panta 5. punktā paredzēta iespēja, ka papildus daudzgadu pamatprogrammā plānotajām darbībām Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru pēc apspriešanās ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju nosaka pasākumus, kas vajadzīgi Eiropas zinātniskās izpētes telpas īstenošanai.

LESD 292. pantā ir noteikts juridiskais pamats, lai Padome varētu pieņemt ieteikumus, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu.

Iniciatīvā nav ierosināta ES regulatīvo pilnvaru paplašināšana vai saistoši pienākumi dalībvalstīm. Lēmumu par to, kā tās īstenot šo Padomes ieteikumu, pieņems dalībvalstis atbilstoši saviem apstākļiem.

• Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)

Šis priekšlikums ir saskaņā ar subsidiaritātes principu, kas noteikts Līguma par Eiropas Savienību (LES) 5. panta 3. punktā.

Lai gan valstu valdībām ir vislabākās iespējas sazināties ar savām universitātēm un citām pētniecībā iesaistītām organizācijām un palīdzēt tām veikt vajadzīgos pasākumus, ir vajadzīga ES līmeņa sadarbība un koordinācija, kas ļautu nodrošināt Eiropas Pētniecības telpas (EPT) pienācīgu darbību un mazināt atšķirības, ko izraisa valstu pētniecības drošības pasākumu dažādība.

Pašlaik informētība par risku nav vienmērīga visā ES. Arvien lielāks skaits dalībvalstu un pētniecības un inovācijas jomas dalībnieku izstrādā un ievieš īpašus aizsardzības pasākumus, bet citi tos joprojām lielākoties neapzinās, radot neaizsargātību, ko var viegli izmantot. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai visā ES tiktu ievērota vismaz minimāla pieejas konsekvence.

• Proporcionalitāte

Šis priekšlikums ir saskaņā ar proporcionalitātes principu, kas noteikts LES 5. panta 4. punktā. Ne šā ierosinātā Padomes ieteikuma saturs, ne forma nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu mērķi visā ES sasniegt minimālu saskanību.

---

[10] Komisijas Ieteikums par iekšējām atbilstības programmām tādu pētījumu kontrolei, kas saistīti ar divējāda lietojuma precēm [...], 2021/1700, 15.9.2021. (saite).

[11] Komisijas paziņojums par demokrātijas aizsardzību, COM(2023) 630, 12.12.2023. (saite).

Šīs iniciatīvas juridiskajam statusam jānodrošina dalībvalstu saimnieka apziņa un apstiprinājums. Tomēr tai galvenokārt būtu atbilstoši akadēmisko brīvību un iestāžu autonomijai jābalstās uz pētniecības un inovācijas nozares pašpārvaldi.

Ieteikums palīdz dalībvalstīm un pētniecības organizācijām izstrādāt un īstenot rīcībpolitiku un pasākumus, kas ir gan iedarbīgi, gan samērīgi. Tajā uzsvērts, cik svarīga ir starptautiskā sadarbība un atklātība, ievērojot principu "iespējami atvērti un nepieciešami slēgti". Tajā arī parādīts, kādus riska pārvaldības pasākumus varētu ieviest, pilnīgi ievērojot akadēmisko brīvību un iestāžu autonomiju, tajā pašā laikā izvairoties no diskriminācijas un stigmatizācijas.

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Ierosinātajā Padomes ieteikumā doti norādījumi dalībvalstīm par to, kā efektīvi identificēt un novērst pētniecības drošības riskus. Komiteja iesaka dalībvalstīm atbalstīt savu pētniecības un inovācijas nozari ar pienācīgiem pasākumiem, kas uzlabo informētību un veido noturību. Pamatojoties uz Komisijas dienestu darba dokumentu par ārvalstu iejaukšanās novēršanu pētniecības un inovācijas jomā, Padomes ieteikums nodrošinātu, ka visas dalībvalstis aktīvi iesaistās un apņemas politiskā līmenī.

Tā vietā varētu apspriest Komisijas ieteikumu vai paziņojumu. Satura ziņā tie principā varētu attiekties uz tiem pašiem jautājumiem, uz kuriem attiecas Padomes ieteikums. Kopīgais šiem aktiem ir tas, ka tie aktīvi neiesaista dalībvalstis un neuzliek pienākumus. Nav garantijas, ka adresāti piekritīs ierosinātajai pieejai un izjutīs steidzamību.

Juridisko konsekvenci visā Savienībā garantētu juridiski saistoša iniciatīva, piemēram, direktīva vai regula, kas reglamentē starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā tā, lai dalībvalstis pienācīgi identificētu un novērstu riskus. Tomēr saistoša akta galvenā negatīvā puse šajā konkrētajā kontekstā ir tāda, ka to būtu ļoti grūti iedomāties tā, lai tiktu ievērots kompetences sadalījums starp ES un dalībvalstīm, kā arī akadēmiskās brīvības un iestāžu autonomijas principi.

Šo iemeslu dēļ Padomes ieteikuma priekšlikums tiek uzskatīts par piemērotu politikas aktu attiecīgo jautājumu risināšanai.

3. RETROSPEKTĪVO IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒŠANAS REZULTĀTI

- **Retrospektīvie izvērtējumi / spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudes**

Neattiecas.

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Ierosinātā Padomes ieteikuma pamatā ir Komisijas dienestu 2022. gada janvāra darba dokuments par ārvalstu iejaukšanās novēršanu pētniecībā un inovācijā. 2023. gadā notika savstarpējas mācīšanās pasākums par to, kā novērst ārvalstu iejaukšanos pētniecībā un inovācijā, un 13 dalībvalstu eksperti dalījās pieredzē un speciālās zināšanās. Turklāt saistībā ar ES zināšanu par Ķīnu tīklu (EUKNOC) notika trīs īpašas sanāksmes ar dalībvalstu ekspertiem par pētniecības drošību.

Priekšlikuma izstrādē tika izmantots arī uzaicinājums iesniegt atsauksmes, kas no 2023. gada 6. decembra līdz 2024. gada 3. janvārim bija pieejams sabiedrības atsauksmēm vietnē "Izsakiet viedokli". Komisija saņēma 56 atsauksmes, gandrīz 40 % bija no akadēmiskām vai pētnieciskām iestādēm. Papildus uzaicinājumam iesniegt atsauksmes 2023. gada 15. decembrī notika mērķorientēta apspriede, kurā piedalījās galveno ES līmeņa ieinteresēto personu organizāciju pārstāvji pētniecības un inovācijas jomā.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Papildus apspriešanas procesā saņemtajam ieguldījumam priekšlikuma pamatā ir plaši pierādījumi, ziņojumi un pētījumi, kas iegūti pēdējos gados. Galvenie pierādījumu avoti ir plašs un joprojām augošs vadlīniju dokumentu kopums par pētniecības drošību, ko izstrādājušas dalībvalstis un nozaru organizācijas[12], kā arī domnīcu, ieinteresēto personu organizāciju un konsultatīvo padomju ziņojumi par šo jautājumu.

Pienācīga uzmanība ir pievērsta arī pētniecības drošības politikai, ko daži mūsu partnerreģioni ir īstenojuši pēdējo gadu laikā, kā arī atziņas un pieredze, kas gūta, to darot. Tas attiecas arī uz tādu valstu politiku kā ASV, Apvienotā Karaliste, Austrālija un Kanāda[13]. Daudzpusējā dialogā par vērtībām un principiem[14] 2023. gada decembrī notika seminārs par pētniecības drošību, kurā aktīvi piedalījās partnerreģioni.

- **Ietekmes novērtēšana**

Ietekmes novērtēšana nav veikta, ņemot vērā to, ka darbības ir papildus dalībvalstu iniciatīvām, un ierosināto darbību neobligātumu un brīvprātīgumu.

Ieteikuma ietekme lielā mērā ir atkarīga no dalībvalstu un nozaru organizāciju iesaistīšanās un gatavības rīkoties, tāpēc to nav iespējams iepriekš novērtēt. Ja Padome priekšlikumu pieņems un dalībvalstis apņemsies īstenot savus ieteikumus ar nozares atbalstu, priekšlikums var veicināt pētniecību, paplašināt informētību un veidojot noturību visā Eiropā.

- **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Priekšlikums nav saistīts ar Komisijas tiesību aktu vienkāršošanas programmu REFIT. Tomēr tiek darīts viss iespējamais, lai efektīvi izmantotu ierobežotos resursus, izmantojot arī esošās Eiropas pētniecības telpas pārvaldības struktūras un paļaujoties uz esošajām ziņošanas struktūrām. Turklāt ierosinātajā ieteikumā uzsvērts, ka, ieviešot aizsardzības pasākumus, būtu jāizvairās no nevajadzīga administratīvā sloga nozarei un ka pētniecības finansēšanā nevajadzētu lieki kavēt laiku līdz dotācijas piešķiršanai.

- **Pamattiesības**

Viens no priekšlikuma galvenajiem mērķiem ir palīdzēt dalībvalstīm un pētniecības organizācijām nodrošināt, ka starptautiskā sadarbība pētniecībā un inovācijā nepārkāpj pamatvērtības un cilvēktiesības. Ieteikuma centrā ir akadēmiskās pamatvērtības, it īpaši akadēmiskā brīvība un pētniecības neaizskaramība.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

[12] Sk., piemēram, "Annotated collection of guidance for secure and successful R&I cooperation" (2022), ko DLR-PT sagatavoja pēc Komisijas pieprasījuma (saite).

[13] Plašāku informāciju var atrast, piemēram, šādās vietnēs: par ASV (saite), par AK (saite), par Austrāliju (saite) un par Kanādu (saite).

[14] Plašāka informācija par daudzpusējo dialogu par vērtībām un principiem ir pieejama šeit: saite.

Lai gan šai iniciatīvai nebūs vajadzīgi papildu resursi no ES budžeta, ieteikumā minētie pasākumi mobilizēs finansējuma avotus ES, valstu un nozaru līmenī.

"Eiropas Pētniecības drošības ekspertīzes centram", ko Komisija plāno izveidot, tiks piesaistīts pašreizējais "Apvāršņa Eiropas" budžets. Organizatoriskās struktūras ziņā tiek apsvērtas vairākas iespējas, kuras Komisija turpinās pētīt, ņemot vērā dalībvalstu un ieinteresēto personu vēlmes, kas attiecas uz tās funkcijām.

5. CITI ELEMENTI

• Īstenošanas plāni un uzraudzīšanas, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība

Lai atbalstītu dalībvalstis un ieinteresētās personas ieteikuma īstenošanā, pilnībā izmantos esošās Eiropas pētniecības telpas pārvaldības struktūras. Paredzams, ka pētniecības drošība tiks atspoguļota nākamajā Eiropas pētniecības telpas politikas programmā 2025.–2027. gadam, kas pašlaik tiek gatavota dialogā ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām.

Komisijas ziņojumi balstīsies uz jau esošajiem divgadu ziņojumiem par vispārējo pieeju pētniecībai un inovācijai. Nākamais ziņojums paredzēts 2025. gada vidū. Dalībvalstis tiek aicinātas 9 mēnešu laikā pēc ieteikuma pieņemšanas iesniegt savus rīcības plānus par to, kā tās plāno ieteikumu īstenot.

• Skaidrojošie dokumenti (direktīvām)

Neattiecas.

• Detalizēts konkrētu priekšlikuma noteikumu skaidrojums

Iniciatīvas vispārējais mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm, augstākās izglītības iestādēm un pētniecībā iesaistītām organizācijām – gan publiskām, gan privātām – novērst pētniecības drošības riskus. Tas nodrošinās, ka pētniecības, inovācijas un augstākās izglītības pasākumi netiek ļaunprātīgi izmantoti vai uztverti tādā veidā, kas ietekmē ES un tās dalībvalstu drošību vai ir neētiski. Tālab ierosinātajā Padomes ieteikumā ir šādas iedaļas:

– Pēc attiecīgā jautājuma un priekšlikuma politiskā konteksta iekļaušanas apsvērumos tiek izskaidrota tā darbības joma. Tiek likta priekšā "pētniecības drošības" definīcija, kuras pamatā ir dažādu plašā pasaulē izmantoto definīciju galvenie elementi. Tiek arī precizēts, kurām organizācijām un ieinteresētajām personām galvenā uzmanība tiek pievērsta ieteikuma kontekstā.

– Pēc tam tiek ierosināti atbildīgas internacionalizācijas principi. Šie principi ir izstrādāti tā, lai tos varētu izmantot, izstrādājot politikas pasākumus pētniecības drošības jomā jebkurā līmenī (ES, valsts vai individuālas pētniecības veicējas organizācijas). Šo principu pamatā ir pieejas, kas izmantotas valstu un nozaru vadlīnijās par atbildīgu internacionalizāciju. No atbildes uz uzaicinājumu iesniegt atsauksmes var secināt, ka šie principi nepārprotami atbilst ieinteresēto personu kopienai.

– Nākamajā iedaļā ir ietverti faktiskie ieteikumi dalībvalstīm. Tā ir sadalīta četrās apakšiedaļās. Pirmajā apakšiedaļā izklāstīts, ko publiskajām iestādēm iesaka darīt pētniecības un inovācijas nozarē, lai izveidotu atbalsta struktūru un sniegtu norādījumus. Otrajā apakšiedaļā aplūkota valstu finansēšanas organizāciju būtiskā loma pētniecības drošības uzlabošanā. Trešajā apakšiedaļā izklāstīts, ko dalībvalstīm

iesaka darīt, lai atbalstītu augstākās izglītības iestādes un pētnieciskās organizācijas, kad tās ievieš aizsardzības pasākumus un politiku.

– Pēdējā apakšiedaļā izklāstītas vairākas Komisijas atbalsta darbības un iniciatīvas, kuru īstenošanai vajadzīgs dalībvalstu atbalsts.

– Pēdējā iedaļā noteikts, kā tiek atvieglota un uzraudzīta ieteikuma tālākā attīstība.

2024/0012 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par pētniecības drošības vairošanu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. panta pirmo un otro teikumu sasaistē ar 182. panta 5. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

(1) Pasaules klases pētniecības un inovācijas kodols ir atvērtība, starptautiska sadarbība un akadēmiska brīvība. Tomēr, augot starptautiskam saspīlējumam un pētniecības un inovācijas ģeopolitiskajai nozīmei, mūsu pētnieki un mācībspēki, sadarbojoties starptautiski, arvien vairāk saskaras ar pētniecības drošības risku, tāpēc Eiropas pētniecību un inovāciju ietekmē ļaunprātība un tās tiek nelietīgi izmantotas tā, ka tiek ietekmēta mūsu drošība vai pārkāptas mūsu ētiskās normas. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai Eiropas augstākās izglītības iestādes un pētniecības organizācijas – gan publiskas, gan privātas – tiktu atbalstītas un pilnvarotas risināt šo risku. Lai starptautiskā sadarbība būtu atvērta un droša, ir vajadzīgi precīzi un samērīgi aizsardzības pasākumi.

(2) Atvērtā zinātne nodrošina, ka zinātne tiek padarīta maksimāli pieejama zinātnes, ekonomikas un visas sabiedrības labā, bet starptautiska sadarbība palīdz efektīvi risināt globālas problēmas. Akadēmiskā brīvība nozīmē, ka pētnieki var brīvi veikt pētījumus un izvēlēties pētniecības metodes, kā arī savus pētnieciskos partnerus no visas pasaules, un pētniecības talantu starptautiskā mobilitāte savukārt bagātina zinātnisko izpēti un ir būtiska inovācijas veicināšanā un zinātniskos atklājumos.

(3) Augošā stratēģiskā konkurence un atgriešanās pie spēka politikas rada arvien vairāk darījumu attiecību starp valstīm. Šīs pārmaiņas ir radījušas apdraudējumu, kas ir daudzveidīgāks, sliktāk paredzams un bieži hibrīdisks[1]. Ņemot vērā tehnoloģiju izšķirošo nozīmi politiskajā, ekonomiskajā un militārajā jomā, daži ES konkurenti vēlas iegūt globālu pārākumu jaunās un revolucionārās tehnoloģijās, lai uzlabotu savas militārās un izlūkošanas spējas, vienlaikus aktīvi īstenojot civilā un militārā sektora saplūdināšanas stratēģiju.

(4) Hibrīddraudi var ietekmēt visas attiecīgās nozares, taču atvērtības, akadēmiskās brīvības, iestāžu autonomijas un pasaules mēroga sadarbības dēļ pētniecības un inovācijas nozare ir īpaši neaizsargāta. ES darbojošos pētnieku un novatoru mērķis ir iegūt jaunākās zināšanas un tehnoloģijas, dažkārt izmantojot maldinošas un slepenas metodes vai tiešu zagšanu, bet biežāk izmantojot šķietami godprātīgu starptautisku

[1] Hibrīddraudi attiecas uz gadījumiem, kad valstiski vai nevalstiski spēki cenšas izmantot ES vārīgās vietas savā labā, koordinēti izmantojot dažādus pasākumus (t. i., diplomātiskus, militārus, ekonomiskus, tehnoloģiskus), tomēr nepārkāpjot formālo kara slieksni (saite).

akadēmisko iestāžu sadarbību. Šie hibrīddraudi var ne tikai apdraudēt mūsu drošību, bet arī ietekmēt akadēmisko brīvību Eiropā.

(5) Tādējādi augstākās izglītības iestādes un citas pētnieciskas organizācijas nonāk arvien sarežģītākā starptautiskā kontekstā, kur ir risks, ka kritiski svarīgas zināšanas un tehnoloģijas var tikt nevēlami nodotas aizdomīgām valstīm, kuras to var izmantot, lai stiprinātu savu militāro spēku spējas, vai mērķiem, kas iedragā pamatvērtības. Lai gan tāda sadarbība ne vienmēr ir ar likumu aizliegta, tā nav vēlama, jo izraisa ievērojamas bažas par drošību un ētiku.

(6) Saskaņā ar iestāžu autonomiju un akadēmisko brīvību par savas starptautiskās sadarbības attīstību un pārvaldību primāri atbild augstākās izglītības iestādes un citas pētniecības organizācijas. Visu līmeņu publiskajām iestādēm jāsniedz tām palīdzība un atbalsts, dodot iespēju pieņemt informētībā balstītus lēmumus un pārvaldīt ar to saistītos pētniecības drošības riskus, nodrošinot, ka starptautiskā sadarbība pētniecībā, inovācijā un augstākajā izglītībā paliek atvērta un droša.

(7) Pēdējos gados ES līmenī ir ritējušas diskusijas par pētniecības drošības stiprināšanu, un tajās ir sāktas arī vairākas iniciatīvas:

– 2021. gada maijā Komisija publicēja paziņojumu par globālo pieeju pētniecībai un inovācijai[2], kur izklāstīta jauna Eiropas starptautiskās pētniecības un inovācijas politikas stratēģija. Padome atbildēja 2021. gada septembrī, pieņemot Padomes secinājumus[3], kas politiski pilnvaro kopīgi strādāt ar pētniecības drošību.

– ES 2021.–2027. gada pētniecības un inovācijas pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa"[4] tika ieviesti vairāki aizsardzības pasākumi, kas īsteno ES kā vienas no lielākajām pētniecības finansētājām īpašo atbildību.

– 2021. gada novembrī secinājumos par Eiropas Pētniecības telpas (EPT)[5] turpmāko pārvaldību Padome pieņēma EPT politikas programmu 2022.–2024. gadam, ārvalstu iejaukšanās novēršanu iekļaujot vienā no prioritārajām darbībām.

– 2022. gada janvārī Komisija, pildot saistības, kas nāk gan no vispārējās pieejas, gan EPT politiskās programmas, publicēja savu dienestu darba dokumentu par ārvalstu iejaukšanās novēršanu pētniecībā un inovācijā[6]. Bez tam 2023. gadā notika savstarpējas mācīšanās mācības (*MLE*), lai dalībvalstīs atvieglotu mācīšanos no līdzīgajiem.

---

[2] Komisijas paziņojums "Globāla pieeja pētniecībai un inovācijai. Eiropas stratēģija starptautiskai sadarbībai mainīgā pasaulē" (COM(2021) 252, 18.5.2021., (saite)).

[3] Padomes 2021. gada 28. septembra secinājumi par globālu pieeju pētniecībai un inovācijai (saite), īpaši 3., 11. un 23. punkts.

[4] "Apvāršņa Eiropas" regula (ES) 2021/695, 28.4.2021. (saite), cita starpā paredz drošības novērtējumu par visiem finansējumam atlasītajiem projektiem (20. pants), iespēju no konkrētiem uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus izslēgt subjektus, kas atrodas trešās valstīs vai ko tās kontrolē (22. panta 5. punkts), kā arī 2.–5. punktā noteiktajiem kritērijiem pievienot atbilstības kritērijus, lai ņemtu vērā konkrētas politikas prasības vai darbības būtību un mērķus (22. panta 6. punkts), un Komisijas vai attiecīgās finansētājas struktūras tiesības iebilst pret rezultātu īpašumtiesību nodošanu vai ekskluzīvas licences piešķiršanu attiecībā uz rezultātiem (40. panta 4. punkts). Līdzīgi noteikumi ir iekļauti Eiropas Aizsardzības fondā un Eiropas Kosmosa programmā.

[5] Padomes 2021. gada 26. novembra secinājumi par Eiropas Pētniecības telpas (EPT) turpmāko pārvaldību (saite).

[6] European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, *Tackling R&I foreign interference – Staff working document*, Publications Office of the European Union, 2022 (saite).

– Komisijas paziņojumā "Eiropas universitāšu stratēģija"[7] ir atgādināts, ka augstākās izglītības iestādēm ir unikāla pozīcija izglītības, pētniecības un inovācijas krustcelēs un tādējādi izšķirīga nozīme Eiropas izglītības telpas[8] un Eiropas pētniecības telpas izveidē, ārēja iejaukšanās augstākās izglītības iestādēs tiek identificēta kā apdraudējums un tiek atbalstīta vadlīniju par ārēju iejaukšanos īstenošana. Stratēģijas kodols ir augstākās izglītības iestāžu loma Eiropas demokrātisko vērtību aizsardzībā.

– Eiropas Parlaments 2022. gada 9. martā pieņēma rezolūciju par ārvalstu iejaukšanos, ieskaitot dezinformāciju, visos demokrātiskajos procesos Eiropas Savienībā, aicinādams stiprināt akadēmisko brīvību, uzlabot ārvalstu finansējuma pārredzamību, kā arī kartēt un uzraudzīt ārēju iejaukšanos kultūrā un akadēmiskajā un reliģiskajā dzīvē[9].

– Plašākā drošības un aizsardzības perspektīvā turpinās darbs ar ES Drošības savienības stratēģiju[10], kā arī Stratēģisko drošības un aizsardzības kompasu[11], kura mērķis ir kopīgi izvērtēt apdraudējumus un problēmas un panākt lielāku saskanību drošības un aizsardzības darbībās, cita starpā izmantojot dažādus instrumentus hibrīddraudu atklāšanai un reaģēšanai uz tiem ES hibrīddraudu novēršanas rīkkopā.

– ES eksporta kontroles noteikumu jomā attiecībā uz divējāda lietojuma precēm un tehnoloģijām ļoti svarīga pētniecības drošībai ir ES Eksporta kontroles regula[12]. Palīdzot augstākās izglītības iestādēm un pētniecības organizācijām, 2021. gada septembrī Komisija publicēja ieteikumu par atbilstības programmām pētniecībai, kas saistīta ar divējāda lietojuma precēm[13].

(8) Komisija un augstais pārstāvis pieņēma kopīgu paziņojumu par Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju[14], kuras mērķis ir nodrošināt, ka Savienība turpina gūt labumu no ekonomikas atvērtības, vienlaikus minimalizējot ekonomiskās drošības apdraudējumu. Stratēģijā likta priekšā trīs pīlāru pieeja: ES ekonomiskās bāzes un konkurētspējas veicināšana, aizsardzība pret risku un partnerība ar iespējami plašāku valstu loku nolūkā risināt kopīgas problēmas un aizsargāt kopīgas intereses. Katrā no pīlāriem būtiska nozīme ir pētniecībai un inovācijai.

(9) Papildinot kopīgo paziņojumu, Komisija 2023. gada 3. oktobra ieteikumā ar dalībvalstīm ir noteikusi ES ekonomiskajai drošībai kritiski svarīgas tehnoloģiju jomas[15]. Riska novērtēšana jau prioritāri sākta četrās no desmit apzinātajām kritiski svarīgajām tehnoloģiju jomām: progresīviem pusvadītājiem, mākslīgajam intelektam, kvantiskajām tehnoloģijām un biotehnoloģijām. Riska novērtēšanas rezultāti galīgajā

---

7 Komisijas Paziņojums par Eiropas universitāšu stratēģiju, COM(2022) 16, 18.01.2022. (saite).

8 Komisijas paziņojums par Eiropas Izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam (COM(2020)625. 30.09.2020. (saite).

9 Eiropas Parlamenta rezolūcija par ārvalstu iejaukšanos, ieskaitot dezinformāciju, visos demokrātiskajos procesos Eiropas Savienībā (P9_TA(2022) 0064, 09.03.2022. (saite)).

10 Komisijas paziņojums par ES Drošības savienības stratēģiju (COM(2020) 605 final, 24.7.2020. (saite)).

11 Eiropas Savienības Padome. Stratēģiskais kompass drošībai un aizsardzībai, ST 7371/22, 21.03.2022. (saite).

12 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/821, ar ko izveido Savienības režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, starpniecības, tehniskās palīdzības, tranzīta un pārvadājumu kontrolei (saite).

13 Komisijas Ieteikums par iekšējām atbilstības programmām tādu pētījumu kontrolei, kas saistīti ar divējāda lietojuma precēm [...], 2021/1700, 15.9.2021. (saite).

14 Kopīgs paziņojums par Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju, JOIN(2023)20, 20.6.2023. (saite).

15 Komisijas Ieteikums (ES) par ES ekonomiskajai drošībai kritiski svarīgo tehnoloģiju jomām turpmākai riska novērtēšanai kopā ar dalībvalstīm C(2023) 6689, 03.10.2023. (saite).

veidā varētu būt pamats citiem Eiropas ekonomiskās drošības stratēģijas īstenošanas pasākumiem, ieskaitot pētniecības drošības uzlabošanas pasākumus.

(10) Kopīgajā paziņojumā par Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju tika arī paziņots, ka Komisija ierosinās pasākumus pētniecības drošības uzlabošanai, nodrošinot esošo rīku izmantošanu un apzinot un novēršot visas atlikušās nepilnības, tomēr saglabājot pētniecības un inovācijas ekosistēmas atvērtību.

(11) Attiecībā uz iepriekšējā punktā minēto nepilnību noteikšanu diskusijas ar dalībvalstīm un ieinteresēto personu organizācijām liecina, ka politikas veidotāju un praktiķu vidū steidzami ir vajadzīga lielāka konceptuāla skaidrība un vienota izpratne par apspriežamajiem jautājumiem, arī par to, kāds politisks risinājums ir reizē samērīgs un efektīvs.

(12) Arvien vairāk dalībvalstu ir izstrādājušas vai izstrādā politiku, kuras mērķis ir uzlabot pētniecības drošību. Lai gan tas kopumā palīdz uzlabot informētību un noturību, nekoordinēta valstu pasākumu skaita palielināšanās izraisītu politisku raibumu, atšķirības starp dalībvalstīm un līdz ar to Eiropas Pētniecības telpas neviengabalainību. Tāpēc ir vajadzīga koordinācija ES līmenī, lai nodrošinātu vienādus konkurences apstākļus un aizsargātu Eiropas Pētniecības telpas neaizskaramību.

(13) Jāuzsver, ka pētniecības drošības garantijas var būt patiesi efektīvas tikai tad, ja tās konsekventi piemēro visos līmeņos, ieskaitot ES, valstu, reģionu, kā arī atsevišķu publisku un privātu pētniecības organizāciju līmeni, lai izvairītos no nepilnībām un apiešanas.

(14) Specifiskos gadījumos ievērot attiecīgus ES tiesību aktus un noteikumus palīdzētu skaidrojoši norādījumi. Tas īpaši attiecas uz eksporta kontroles noteikumiem, sevišķi tehnoloģijas nemateriālu nodošanu (*ITT*), vīzu prasībām ārvalstu pētniekiem[16], kā arī dažu atvērtās zinātnes un intelektuālā īpašuma pārvaldības prasību interpretāciju pētniecības drošības rakursā.

(15) Ir svarīgi, lai hibrīddraudi, kas ietekmē pētniecības un inovācijas ekosistēmu, tiktu strukturāli novērtēti, uzlabojot situācijas apzināšanos politikas veidotāju vidū, paļaujoties uz vienoto izlūkdatu analīzes spēju (*SIAC*), it īpaši Hibrīddraudu analīzes vienību, Eiropas Izcilības centra hibrīddraudu novēršanai ("Hybrid CoE")[17] darbu, kā arī ENISA darbu ar kiberdrošības apdraudējumu[18].

(16) Ņemot vērā, ka ievērojama daļa pētniecības un inovācijas notiek privātajā sektorā, ir svarīgi izstrādāt mērķtiecīgus norādījumus un rīkus uzņēmumiem, sevišķi jaunuzņēmumiem, kuri intensīvi nodarbojas ar pētniecību, un maziem un vidējiem uzņēmumiem. Lai gan riski, kuriem uzņēmumi pakļauti, var būt līdzīgi, to situācija atšķiras no augstākās izglītības iestāžu un pētniecības organizāciju situācijas. Tādā sakarā būtu jāpievērš uzmanība spēkā esošajiem noteikumiem, ieskaitot noteikumus par divējāda lietojuma preču eksporta kontroli un ārvalstu ieguldījumu izvērtēšanu, kā arī pašreizējam darbam ar ārējo ieguldījumu uzraudzību.

---

[16] 2016. gada 11. maija Direktīva (ES) 2016/801 par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanu un uzturēšanos pētniecības, studiju, stažēšanās, brīvprātīga darba, skolēnu apmaiņas programmu vai izglītības projektu un viesaukles darba nolūkā (saite).

[17] Eiropas hibrīddraudu novēršanas centrs ir autonoma, tīklā balstīta starptautiska hibrīddraudu apkarošanas organizācija, kas izveidota 2017. gadā un atrodas Helsinkos (saite).

[18] Eiropas Savienības Kiberdrošības aģentūra ENISA ir Savienības aģentūra, kuras uzdevums ir visā Eiropā panākt vienādi augstu kiberdrošību (saite).

(17) Sagatavojot šo ieteikumu, pienācīga uzmanība pievērsta dalībvalstu, kā arī ES partneru pieredzei divpusējās un daudzpusējās attiecībās. Ņemta vērā galveno partneru politiskā pieredze, vienlaikus uzsverot, ka jāizstrādā pieeja, kas atbilst unikālajiem Eiropas apstākļiem. Kopā ar mūsu partneriem notiek pastāvīgi pūliņi apmainīties ar informāciju un pieredzi, dalīties labā praksē un meklēt veidus, kā saskaņot aizsardzības pasākumus, cita starpā izmantojot daudzpusēju dialogu par vērtībām un principiem, asociācijas sarunās un kopīgās ZT koordinācijas komitejas sanāksmēs par starptautiskiem zinātnes un tehnikas nolīgumiem, kā arī daudzpusējos forumos, kā G7, ESAO un NATO, un attiecīgos daudzpusējos eksporta kontroles pasākumos.

(18) Pētniecības drošība ir problēma, kurai tiek pievērsta arvien lielāka vērība, un pastiprinās noritošās diskusijas par attiecīgajiem riskiem un to, kā tos vislabāk pārvaldīt. Līdz ar to ir vēl vairāk jāuzlabo informētība, starp dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresēto personu organizācijām jāatvieglo mācīšanās no līdzīgajiem, kā arī jāveicina elastīga un darbīga mācīšanās pieeja.

PIEMĒROŠANAS JOMA

1. Šajā ieteikumā "pētniecības drošība" nozīmē tādu risku pārvaldību, ar kuriem saistās:

   a) nevēlama kritiski svarīgu zināšanu, zinātības un tehnoloģiju nodošana, kas var ietekmēt ES un tās dalībvalstu drošību, piemēram, ja to novirza militāriem nolūkiem trešās valstīs;

   b) ļaunprātīga ietekme uz pētniecību, ja pētniecību var izmantot trešas valstis vai no trešām valstīm, lai izplatītu noteiktus vēstījumus vai mudinātu studentus un pētniekus uz pašcenzūru, pārkāpjot ES akadēmisko brīvību un pētniecības neaizskaramību;

   c) ētikas vai neaizskaramības pārkāpumi, ja zināšanas un tehnoloģijas tiek izmantotas pamatvērtību nomākšanai vai graušanai ES vai citur.

2. Šajā ieteikumā "starptautiska sadarbība" jāsaprot kā publiskas un privātas pētniecības veicinātāju organizāciju un augstākās izglītības iestāžu sadarbība ar pētniecības un inovācijas organizācijām un uzņēmumiem, kas darbojas ārpus ES. Pētniecības un inovācijas organizācijas un uzņēmumi, kas atrodas ES, bet ir ārpussavienības valstu īpašumā vai pārziņā, jāskata atbilstoši riska novērtējumam.

3. Šā ieteikuma sakarā "riska novērtēšana" attiecas uz procesu, kas saistīts ar starptautisku sadarbību pētniecībā un inovācijā, kur tiek ņemta vērā galveno riska faktoru kombinācija. Minēto faktoru kombinācija nosaka riska līmeni. Galvenos novērtējamos elementus var iedalīt četrās kategorijās:

   – ES organizācijas, kura iesaistās starptautiskajā sadarbībā, riska profils: ņemt vērā organizācijas stiprās puses un vārīgās vietas, ieskaitot finansiālu atkarību, kas attiecas uz pētniecības projektu;

   – pētniecības un inovācijas joma, kurā notiks starptautiskā sadarbība: apsvērt, vai projekts koncentrējas uz pētniecības jomu, piemēram, kritiski svarīgu tehnoloģiju jomu, vai ietver metodiku vai pētniecības infrastruktūru, kas tiek uzskatīta par īpaši jutīgu drošības vai ētikas/cilvēktiesību griezumā;

   – tās trešās valsts riska profils, kurā atrodas starptautiskais partneris vai no kuras tiek realizētas īpašumtiesības vai pārziņa (piemēram, vai valstī ir piemērotas sankcijas jeb vai tai ir trūkumi tiesiskuma vai cilvēktiesību aizsardzības jomā, agresīva civilmilitāra kodolsintēzes stratēģija vai ierobežota akadēmiskā brīvība);

– starptautiskās partnerorganizācijas riska profils: izvērtēt organizācijas, ar kuru plānojat sadarboties, uzticamību, lai noskaidrotu, vai tai ir saikne ar valdību vai militārpersonām, iesaistīto pētnieku/darbinieku sakariem, kā arī partnera nodomiem, kas attiecas uz pētniecības rezultātu patērēšanu vai izmantošanu.

4. Šajā ieteikumā "pētniecības un inovācijas nozare" aptver visas pētošās organizācijas un augstākās izglītības iestādes visā Savienībā – gan publiskās, gan privātās. Ņemot vērā citu ieinteresēto personu, kā tehnoloģiju tālāknodošanas biroju, internacionalizācijas aģentūru, tirdzniecības kameru un uzņēmumu ar intensīvu pētniecību, nozīmi, šis ieteikums var būt vienādi svarīgs visiem pārējiem ES pētniecības un inovācijas ekosistēmas dalībniekiem. Attiecīgos gadījumos var apsvērt arī ar izglītību saistītus starptautiskās sadarbības pasākumus.

ATBILDĪGAS INTERNACIONALIZĀCIJAS PRINCIPI

1. Turpināt veicināt un aizstāvēt akadēmisko brīvību un iestāžu autonomiju, ņemot vērā, ka par starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā galvenokārt atbild augstākās izglītības iestādes un citas pētniecības organizācijas.

2. Turpināt ar partneriem trešās valstīs sekmēt un veicināt tādu starptautisku sadarbību pētniecības un inovācijas jomā, kas ir gan atvērta, gan droša, pēc principa "iespējami atvērts, nepieciešami slēgts", nodrošinot, ka pētniecības rezultāti ir atrodami, piekļūstami, savietojami un atkalizmantojami (FAIR), pienācīgi ņemot vērā piemērojamos ierobežojumus, to starpā drošības apsvērumus.

3. Nodrošināt pasākumu proporcionalitāti – ja tiek ieviesti aizsardzības pasākumi, tiem nebūtu jāpārsniedz tas, kas ir absolūti nepieciešams, lai mazinātu attiecīgo risku un izvairītos no nevajadzīgas administratīvas slodzes. Mērķis ir mazināt risku, nevis atsaistīties.

4. Virzīt pētniecības drošības pasākumus uz ekonomiskās drošības, arī Savienības un valsts drošības, aizsardzību un kopīgu vērtību aizsardzību, ieskaitot akadēmisko brīvību, vienlaikus izvairoties no protekcionisma un pētniecības un inovācijas nepamatotas politiskas instrumentalizācijas.

5. Veicināt nozares pašpārvaldi, dodot iespēju pētniekiem un novatoriem pieņemt informācijā balstītus lēmumus, uzsverot augstākās izglītības iestāžu un citu pētniecību veicošu organizāciju sabiedrisko atbildību, pamatojoties uz principu, ka akadēmiskā brīvība rada akadēmisko atbildību.

6. Pieņemt visas valdības pieeju, kas apvieno attiecīgās speciālās zināšanas un prasmes, nodrošina visaptverošu pieeju pētniecības drošībai un veicina valdības darbību un ziņojumapmaiņas saskaņotību attiecībā uz pētniecības un inovācijas nozari, tostarp konkrētus pasākumus attiecīgā darbaspēka kvalifikācijas celšanai un pārkvalifikācijai.

7. Īstenojot uz risku balstītu pieeju, pieņemt politiku bez valstu izšķirības, apzinot un novēršot pētniecības drošības riskus neatkarīgi no tā, kur tie rodas, jo tā ir vislabākā garantija, ka saglabājas līdzsvarota pieeja iespējām un riskiem pētniecības un inovācijas sadarbībā un netiek ignorētas mainīgās norises apdraudējuma jomā, tostarp jaunu apdraudētāju parādīšanās;

8. Nodrošināt, ka tiek darīts viss iespējamais, lai izvairītos no visas tiešas un netiešas diskriminācijas un stigmatizācijas, kas var rasties kā neparedzēta aizsardzības pasākumu blakusiedarbība, un nodrošināt pamattiesību un kopīgo vērtību pilnīgu ievērošanu.

9. Atzīt pētniecības drošības dinamiskumu, ko veido mainīgie riski, jaunas atziņas un ģeopolitiskie apstākļi, kam nepieciešama mācīšanās pieeja, periodisku pārskati, kas nodrošinātu, ka pētniecības drošības politika joprojām ir aktuāla, efektīva un samērīga.

AR ŠO IESAKA DALĪBVALSTĪM:

visādā ziņā ievērojot iestāžu autonomiju un akadēmisko brīvību un saskaņā ar apstākļiem valstī un tās atbildību par valsts drošību:

1. Strādāt ar mērķi izstrādāt un īstenot saskaņotu politisku darbību kopumu pētniecības drošības uzlabošanai, iespējami labi izmantojot šajā iedaļā uzskaitītos elementus, vienlaikus ņemot vērā iepriekš minētos atbildīgas internacionalizācijas principus.

2. Iesaistīties dialogā ar pētniecības un inovācijas jomā ieinteresētajām personām, lai noteiktu pienākumus un uzdevumus un izstrādātu valsts rīcības plānu, attiecīgā gadījumā formulējot valsts vadlīnijas un uzskaitot attiecīgos pasākumus un iniciatīvas pētniecības drošības veicināšanai, kā arī to īstenošanas grafiku.

3. Izveidot atbalsta struktūru, piemēram: konsultatīvu pētniecības drošības centru, kas palīdzētu pētniekiem un novatoriem novērst briesmas starptautiskai sadarbībai pētniecībā un inovācijā. Apvienojot starpnozaru speciālās zināšanas un prasmes, tam būtu jāsniedz informācija un ieteikumi, ko pētnieciskās organizācijas var izmantot, lai pieņemtu informācijā balstītus lēmumus, izsverot iespējas un riskus gaidāmai starptautiskai sadarbībai, kā arī citus pakalpojumus, kas nepārprotami ir vajadzīgi pētniecības un inovācijas nozarei, to starpā izpratnes veicināšanas pasākumus un apmācību.

4. Stiprināt pierādījumu bāzi pētniecības drošības politikas veidošanai, analizējot apdraudējuma ainu, arī kiberdrošības rakursā, kā arī veicot vai pasūtot ar politiku saistītus pētījumus.

5. Pievērst īpašu uzmanību kritiskajām tehnoloģijām, kuras apzinātas Komisijas ieteikumā par ES ekonomiskajai drošībai kritiskām tehnoloģiju jomām, lai veiktu turpmāku riska novērtēšanu kopā ar dalībvalstīm[19], un tādas kolektīvas riska novērtēšanas rezultātiem.

6. Stiprināt resoru sadarbību pārvaldē, īpaši – savedot kopā politikas veidotājus, kuri atbild par augstāko izglītību, pētniecību un inovāciju, ārlietām un izlūkošanu un drošību.

7. Veicināt informācijas apmaiņu ar publiskām un privātām pētniecībā iesaistītām organizācijām par minēto analīzi un pētniecību, izmantojot arī slepenotas un neslepenotas informatīvas sanāksmes vai speciālus sadarbības koordinatorus.

8. Gūt izpratni par nozares noturību, kā arī par piemērojamās pētniecības drošības politikas efektivitāti un proporcionalitāti, varbūt – izmantojot regulāras noturības pārbaudes un pārkāpumu imitāciju.

9. Lai nodrošinātu atbilstību piemērojamajiem ES eksporta kontroles noteikumiem attiecībā uz divējāda lietojuma precēm un sankcijām, kas pieņemtas saskaņā ar LES 29. pantu un LESD 215. pantu, veikt valsts pasākumus, it īpaši attiecībā uz nemateriālu tehnoloģiju nodošanu (ITT), kā arī stiprināt tādu sankciju režīmu

[19] Komisijas Ieteikums (ES) (2023. gada 3. oktobris) par ES ekonomiskajai drošībai kritiski svarīgo tehnoloģiju jomām turpmākai riska novērtēšanai kopā ar dalībvalstīm (saite).

īstenošanu un izpildi, kas attiecas uz pētniecību un inovāciju, piemēram, tādu, kas aizliedz noteiktu tehnoloģiju nodošanu.

10. Proaktīvi dot ieguldījumu ES vienota kontaktpunkta pētniecības un inovācijas ārvalstu iejaukšanās novēršanai, daloties rīkos un resursos, kas izstrādāti ar publisko finansējumu, ar mērķi atvieglot šo rīku un resursu pārrobežu ieviešanos un tos ērtā un pieejamā veidā nodot lietotājiem.

11. Kopā ar privāto sektoru izstrādāt mērķētu informāciju un norādījumus uzņēmumiem, kuri iesaistīti privātā pētniecībā un inovācijā, ieskaitot jaunuzņēmumus, kuri intensīvi nodarbojas ar pētniecību, un mazus un vidējus uzņēmumus.

12. Attiecīgā gadījumā uz riska novērtējuma pamata apsvērt šajā ieteikumā ietverto pasākumu piemērošanu starptautiskās sadarbības darbībām augstākās izglītības jomā, ieskaitot studentu un personāla mobilitātes darbības.

Pētniecības finansēšanas organizāciju loma

13. Sadarboties ar pētniecības finansēšanas organizācijām, gādājot, lai:

    a) pētniecības drošība ir pieteikšanās sastāvdaļa, kurā ņemti vērā dažādi faktori, kas kopā nosaka projekta riska profilu; mērķis ir mudināt atbalsta saņēmējus domāt par kontekstu, kādā notiek sadarbība pētniecībā un inovācijā un kāda varētu būt motivācija un (slēptie) darba plāni, nodrošinot, ka potenciālie riski un apdraudējumi tiek apzināti pašā sākumā, lai maksimāli izvairītos no problēmām vēlāk;

    b) finansēšanai atlasītiem pētniecības projektiem, kas liek piesargāties ("sarkanie signāli"), tiek veikta riska novērtēšana, kas ir proporcionāla to riska profilam, un rezultātā tiek panākta vienošanās par piemērotiem aizsargpasākumiem konstatētā riska novēršanai, vienlaikus nodrošinot, ka dotācijas piešķiršana netiek nevajadzīgi novilcināta, un izvairoties no nevajadzīgas administratīvas slodzes;

    c) piemērojot aizsardzības pasākumus valstu finansēšanas programmās, ņem vērā attiecīgajās ES finansēšanas programmās piemērotos aizsardzības pasākumus;

    d) pieteikuma iesniedzēji vēlas iegūt garantijas, piemēram, vienojoties par partnerības nolīgumu, no potenciālajiem partneriem attiecībā uz projektiem ar augstu riska profilu, ka pētījumu rezultāti tiks izmantoti tā, lai tiktu ievērotas pamatvērtības, ieskaitot cilvēktiesības;

    e) finansēšanas organizācijā ir pieejamas atbilstošas speciālās zināšanas un prasmes, lai risinātu pētniecības drošības problēmas, kā arī lai būtu ieviesti pienācīgi uzraudzības un izvērtēšanas pasākumi projektu pārraudzībai dažādos posmos, tostarp sekojot līdzi incidentiem un veicot ticamus pasākumus neatbilstības gadījumā.

Atbalsts augstākās izglītības iestādēm un citām organizācijām, kas veic pētniecību

14. Mudināt un atbalstīt augstākās izglītības iestādes un citas pētniecības organizācijas, lai tās:

    a) izveido nozares ieinteresēto personu platformu, kas veicinātu informācijas apmaiņu, mācīšanos no līdzīgiem, rīku un vadlīniju izstrādi un ziņošanu par starpgadījumiem; apsver resursu apvienošanu, lai optimāli izmantotu ierobežotos un izkaisītos resursus un speciālās zināšanas;

b) īsteno iekšējās riska pārvaldības procedūras strukturālā veidā, cita starpā izmantojot riska novērtēšanu, potenciālo partneru uzticamības pārbaudi un iekšējās lēmumu pieņemšanas līmeņa paaugstināšanu tādu elementu gadījumā, kuri liek piesargāties ("sarkanie signāli"), vienlaikus izvairoties no nevajadzīgas administratīvas nastas;

c) slēdzot pētniecības partnerības nolīgumus ar ārvalstu struktūrām, arī saprašanās memoranda veidā, uzstāj, lai tiktu iekļauti galvenie pamatnosacījumi, piemēram, pamatvērtību ievērošana, akadēmiskā brīvība, savstarpība un intelektuālā īpašuma pārvaldības kārtība, ieskaitot rezultātu izplatīšanu un izmantošanu, rezultātu licencēšanu vai nodošanu un pārradi, un jānodrošina, ka ir izstāšanās stratēģija gadījumiem, kuros netiek ievēroti nolīgumu nosacījumi;

d) novērtē riskus, kas saistīti ar ārvalsts valdības finansētām talantu programmām augstākajā izglītībā un pētniecībā, īpaši koncentrējoties uz nevēlamiem pienākumiem, ko uzliek saņēmējiem, un garantēt, ka ārvalsts valdības sponsorētie klātienes kursu un apmācību nodrošinātāji ievēro uzņēmējiestādes pamatuzdevumu un noteikumus;

e) iegulda speciālās iekšējās pētniecības drošības zināšanās un prasmēs, noteikt atbildību par pētniecības drošību attiecīgajos organizatoriskajos līmeņos un ieguldīt kiberhigiēnā un tādas kultūras izveidē, kurā atvērtība un drošība ir līdzsvarā;

f) izstrādā mācību programmas, ieskaitot tiešsaistes kursus, praktiķiem un jaunajiem darbiniekiem viņus ievadīšanai darbā, kā arī mācību programmas, kuru mērķis ir apmācīt nākamās paaudzes drošības konsultantus un politikas veidotājus; apmāca darbā pieņēmējus strukturālās pārbaudes procesā pārbaudīt un atklāt elementus, kas liek piesargāties ("sarkanie signāli"), pieteikumos uz pētniecības amatiem, it īpaši kritiskajās pētniecības jomās;

g) zinātniskajās publikācijās un citos pētniecības rezultātu izplatīšanas veidos nodrošina pilnīgu finansējuma avotu un pētnieku sakaru pārredzamību, izvairoties no tā, ka atkarība no ārvalstīm un interešu konflikti vai saistības ietekmē pētniecības kvalitāti un saturu;

h) ievieš gan fizisku, gan virtuālu nodalīšanu, garantējot, ka tādās jomās kā laboratorijas un pētniecības infrastruktūra, dati un sistēmas, kas ir īpaši jutīgas, piekļuve tiek stingri piešķirta tikai tad, ja ir vajadzība zināt, un tiešsaistes sistēmām ir ieviesti stingri kiberdrošības pasākumi;

i) nodrošināt, ka tiek novērsta katra tieša vai netieša diskriminācija un stigmatizācija, garantēta indivīda drošība, īpašu uzmanību pievēršot izcelsmes valsts īstenotai diasporas piespiešanai un citiem ļaunprātīgas ietekmes veidiem, kas var izraisīt pašcenzūru un ietekmēt iesaistīto ārvalstu pētnieku, doktorantu un studentu drošību, un ka tiek ziņots par starpgadījumiem.

Atbalsta darbības Savienības līmenī

15. Pilnīgi sadarboties, lai atvieglotu darbības, ko Komisija ir veikusi vai plāno veikt, lai atbalstītu šā ieteikuma īstenošanu, it īpaši:

a) pilnīgi izmantot atvērto koordinācijas metodi, galvenokārt EPT pārvaldes struktūras, lai vairotu informētību, veicinātu mācīšanos no līdzīgiem, kā arī veicinātu politikas konsekvenci;

b) izveidot Eiropas Pētniecības drošības ekspertīzes centru kā kontaktpunktu, kas saistīts ar Komisijas vienoto kontaktplatformu ārvalstnieku iejaukšanās pētniecībā un inovācijā novēršanai, veicinot ES mēroga prakses kopienas izveidi un uzturot strukturālu dialogu ar ieinteresēto personu organizācijām, kā arī ar politiku saistītu pētniecību par pētniecības drošību un analizējot tendences un modeļus visā Savienībā;

c) sadarbībā ar augsto pārstāvi uzlabot politikas veidotāju izpratni par stāvokli, strukturāli novērtējot hibrīddraudus, kas ietekmē pētniecības un inovācijas ekosistēmu;

d) izstrādāt noturības testēšanas metodiku, ko valsts līmenī var brīvprātīgi izmantot augstākās izglītības iestādes un publiskas un privātas pētnieciskas organizācijas;

e) kopā ar dalībvalstīm un iesaistītām ieinteresētajām personām turpināt kritisko tehnoloģiju riska novērtēšanu[20], kā arī iesaistīties dialogā, lai nodrošinātu dalīšanos informācijā un konsekventu pieeju riska novērtēšanai un pētniecības drošības garantijām valstu finansēšanas programmās un attiecīgajās ES finansēšanas programmās;

f) izstrādāt rīkus un resursus, kas attiecas gan uz visām valstīm bez izšķirības, gan uz konkrētām valstīm, atbalstot augstākās izglītības iestādes un publiskās un privātās pētnieciskās organizācijas potenciālo partneru uzticamības pārbaudē; kopā ar ES līmeņa ieinteresēto personu organizācijām pārgadus rīkot ieinteresēto personu forumu par pētniecības drošību;

g) pēc vajadzības sagatavojot skaidrojošus norādījumus par riska novērtēšanas procedūru izstrādi, kā arī par attiecīgo ES tiesību aktu piemērošanu;

h) sadarboties ar pētniecības un inovācijas nozari, lai novērtētu, kā vislabāk palielināt pētniecības finansiālo avotu un pētnieku sakaru pārredzamību;

i) stiprināt dialogu ar partneriem citās pasaules daļās par pētniecības drošību, kā arī uzņemties iniciatīvas, lai daudzpusējos forumos panāktu vienotu ES nostāju šajos jautājumos.

ZIŅOŠANA

1. Dalībvalstīm tiek ieteikts šo ieteikumu īstenot, kolīdz tas realizējams. Tās tiek aicinātas līdz [ievietot datumu, kas ir 9 mēnešus pēc pieņemšanas Padomē] iepazīstināt Komisiju ar savu rīcības plānu (minēts ieteikumu dalībvalstīm 2. punktā), kurā izklāstīti attiecīgie pasākumi, kas jāveic, lai veicinātu pētniecības drošību, ņemot vērā savas attiecīgās izejas pozīcijas.

[20] Komisijas Ieteikums (ES) (2023. gada 3. oktobris) par ES ekonomiskajai drošībai kritiski svarīgo tehnoloģiju jomām turpmākai riska novērtēšanai kopā ar dalībvalstīm (saite).

2. Šā ieteikuma īstenošanā panākto uzraudzīs Komisija, izmantojot EPT pārvaldības uzraudzības un ziņošanas sistēmas, sadarbībā ar dalībvalstīm un pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, un reizi divos gados ziņos Padomei par vispārējo pieeju pētniecībai un inovācijai. Pēc padziļinātas novērtēšanas, ņemot vērā ģeopolitiskās situācijas attīstību, var ierosināt nākamos pasākumus un aktus.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs